

متن پیاده سازی شده جلسه نوزدهم سال سوم درس خارج اصول مباحث قطع و ظن - 18 آبان 1387

بسم الله الرحمن الرحيم

مستحضرید که ما در صدد گزارش از بحث خبر واحد از کتاب کفایه بودیم؛ عرض شد ایشان در حدود 30 صفحه ای که بحث می کنند 8 مطلب را بیان می کنند.

عمده مطلب ایشان ادله قائلین به حجیت است که از 4 منبع استفاده شده است؛ از قرآن مرحوم آخوند فقط آیه نبا را پذیرفت و از روایات تواتر اجمالی روایات را پذیرفت؛ از اجماع فقط سیره عقلا را پذیرفت و در نهایت حجیت خبر واحد را پذیرفتند. آخرین منبع در مساله، دلیل عقل است؛ دلیل عقل هم با بنا عقلا متفاوت است؛ در دلیل عقل ما با خود عقل کار داریم و با کار مردم در بیرون کاری نداریم ولی در بنا عقلا نگاه ما به عمل مردم است که گاهی این عمل نشأت گرفته از عقل است و گاهی از روی تنبلی و....

مرحوم آخوند می فرماید: برای تقریب و تقریر حکم عقل و درک عقل بر حجیت خبر واحد ما در مساله سه بیان داریم.

1: ما علم اجمالی داریم به صدور بسیاری از این روایات از حضرات معصومین علیهم السلام به طوری که اینها (روایات) می تواند پاسخگویی معظم احکام باشد . حال ما به سراغ این اخبار می رویم؛ این اخبار گاهاً اثبات حکم می کنند و گاهی نفی حکم می کنند. اخباری که مثبت است را اگر انجام دهیم اشکالی پیش نمی آید چرا اگر عملی فی الواقع مستحب یا واجب نباشد و ما انجام دهیم اشکالی پیش نمی آید و آن اخباری که نفی حکم می کنند مانند دلیلی که نفی وجوب اجراء حد در عصر غیبت دارد اگر با اصل یا قاعده مطابق بود عمل کنید و اگر مخالف با اصل بود کنار بگذارید؛ پس دیگر مشکلی باقی نمی ماند.

مرحوم آخوند می فرماید: شما دنبال چه بودید سر از چه در آوردید! شما دنبال این بودید که خبر واحد را به عنوان یک اماره ثابت کنید و.... می دانید اگر خبر واحد به عنوان اماره حجت شود تمام مثبتاتش حجت می شود و اگر چنین اماره ای با عام یا اطلاق قرآنی با عام و اطلاق سنت مسلم درگیر شود این خبر مقدم می شود.

اینکه شما می فرمایید اگر خبر واحد با اصل عملی مطابق نبود خبر واحد را کنار بزنید یعنی اماره بودن خبر واحد را قبول ندارد و این محل بحث نیست چرا که ما دنبال اثبات اماره بودن خبر واحد بودیم و لذا دلیل اول را باید کنار بگذاریم.

2: ما می دانیم که بسیاری از شرایط و موانع و اجزاء عبادات در همین اخبار آحاد است و اگر شما بخواهید اخبار آحاد را کنار بزنید در بسیاری از همین شرایط و موانع می مانید و حکم مساله برایتان مخفی می شود؛ همچنین حج ، اعتکاف و.... همین طور است یعنی اکثر موانع و شرایطشان با خبر واحد به دست ما رسیده است .

بله اصل وجوب حج و نماز و.... را می شود با قرآن اثبات کرد اما شرایط و اجزاء را نمی شود با قرآن به دست آورد.

پس عقل حکم می کند که ما باید به خبر واحد عمل کنیم.

مرحوم آخوند: الجواب الجواب یعنی همان جوابی که به تقریر اول دادیم به این هم می دهیم؛ شما به اخبار آحاد به خاطر فوت موانع و شرایط نماز که عمل نمی کنید بلکه به خاطر اماره بودن خبر واحد به آن می خواهید عمل کنید یعنی حتی اگر با عام یا اطلاق قرآنی درگیر شد این خبر واحد را مقدم کنید و لذا تقریر دوم هم از محل بحث خارج است.

نکته: ظاهراً این تقریر دوم برای عدم پذیرش اخبار کتب اربعه بوده است اما در اینجا دست برده شده و برای عدم پذیرش مطلق اخبار آحاد ذکر شده است.

3: ما یقین داریم که مکلف به کتاب و سنت هستیم اگر بتوانیم علم به احکام پیدا کنیم که مطلوب ماست و اگر بتوانیم چیزی که جایگزین علم است را دست پیدا کنیم به سراغ آن می رویم اما اگر نتوانستیم به این دو دست پیدا کنیم به سراغ ظن می رویم و

لذا به سراغ خبر واحد که ظن قوی است می رویم ؛ این حکم عقل است که ما به سراغ خبر واحد برویم.
نکته: این دلیل باید جوری تقریر شود که به انسداد نرسد چرا که انسداد از محل بحث ما خارج است.
انسدادی می گوید ما علم نداریم علمی هم نداریم پس باید به سراغ مطلق ظنون الا ظنی که شارع نهی کرده است برویم ؛ اما در تقریر سوم ما نمی خواهیم به سراغ مطلق ظن برویم بلکه می خواهیم به سراغ خبر واحد در فرض انفتاح برویم.
مرحوم آخوند: بر بیان سوم هم اشکال دارد و می فرماید اگر این طور که شما گفتید که اول به سراغ علم برویم بعد علمی و...
لازمه اش این است که ما اخذ به قدر متیقن از اخبار بکنیم مثلاً اخباری که عموماتی که از قرآن و سنت آنها را تأیید می کند را بپذیریم . دلیل شما اخص از مدعا است ؛ شما می خواهید تمامی اخبار آحاد را حجت کنید بدون اینکه به مرز یقین یا اطمینان برسد و اگر احتیاط کنیم هم به عسر و حرج کشیده نمی شود.
چرا ما در این صورت احتیاط نکنیم و به سراغ خبر واحد برویم؟ عقل در این صورت، حکم به احتیاط بکند.

و الحمد لله رب العالمین